

sta, po kateri smo se peljali, vse prej kot cesta, so morali potniki iz prvega nadstropja na »kritičnih odsekih« splezati z avtobusa in pot nadaljevati peš. Mladi nosači so vse skupaj jemali bolj kot predstavo in so pred avtobusom tekli in se veselo smejali. Ko smo kritični odsek prešli, so zopet splezali na streho avtobusa — in tako naprej.

Z Janezom sva sedela v zadnjem delu avtobusa, okoli naju pa so se prerivali domačini in nosači, ki jim je še uspelo dobiti prostor. Vsi so glasno govorili in, kar je bilo najhuje, vztrajno kadili. Še sreča, da sem sedel pri oknu, sicer bi se v cigaretne dimu še zadušil. Skoraj vsi brez izjeme so kašljali, od časa do časa je skozi okno ali pa tudi na tla zajadral masten izpljunek. Sprevodnik je vztrajno pobiral denar za vozovnice. Med gibanjem po avtobusu je imel veliko problemov, zato je izbral najboljši način

gibanja — plezanje. Ko je na določenem mestu avtobusa opravil svoje delo, je splezal skozi okno, poplezal malo po zunanji strani avtobusa, pri naslednji odprtini zopet vstopil in nadaljeval prodajo vozovnic. Spominjal me je na opico, ki je zašla v neki čuden svet.

Globoko pod nami je divja reka Baghirati vsa kalna in razpenjena tekla proti dolini, nad nami so se dvigala strma kamnita pobočja.

Od 18. avgusta do 23. septembra 1992 smo bili člani alpinistične odprave AO Mengeš **Janez Kešnar**, **Ivo Ivanac** in **Marjan Kovač** v Garwalu, Indija. Nameravali smo plezati v zahodni steni Baghiratija 4, 6193 metrov visokega vrha. Zaradi slabega vremena in razmer smo misel na vzpon opustili.

HAUSENBICHLERJEVA KOČA IZ ZADNJEGA LETA PREJŠNJEGA STOLETJA

95 LET KOČE NA MRZLICI

TINE LENARČIČ

Mrzlica (1122 m) leži med Zasavjem oziroma Revirji ter Savinjsko dolino v sklopu rajde planinskih vrhov, ki se vijejo od Laškega preko Šmohorja, Gozdnika, Kala, Mrzlice, Sv. planine, Javorja in Čemšeniške planine do Trojan in dalje. Ima dva vrha, med njima pa sedlo. Nekateri geologi domnevajo, da je Mrzlica v davnnini ugasli ognjenik. S sedla, deloma travnatega, deloma poraščenege, je lep razgled proti zasavskemu planinskemu svetu, dolenskemu gričevju in dalje, medtem ko pogled proti Savinjski dolini zastira bukov gozd.

Vznožje Mrzlice je bilo na obeh straneh posejano že pred stoletji, in to v razmeroma visoko ležečih vaseh. Vrh sam je postal znan v letih, ko so na sedlu med obema vrhovoma postavili in odprli Hausenbichlerjevo kočjo kot prvo planinsko kočjo v Zasavju. Poimenovali so jo po **Janezu Hausenbichlerju** (13. 1. 1838—11. 4. 1896). Bil je velik rodoljub in narodnjak iz druge polovice 19. stoletja, oče savinjskega hmeljarstva, žalski župan, častni občan Žalca in drugih petih savinjskih občin. Na njegovih hiši v Žalcu so mu leta 1938 njegovi rojaki odkrili spominsko ploščo z reliefom. Znan je tudi kot pobudnik za velik narodni tabor v Žalcu leta 1868. Zelo rad je hodil v gore, posebno še na Mrzlico. Zaradi tega in vseh njegovih številnih zaslug so njegovi rojaki na Mrzlici postavili planinsko kočjo, ki so jo poimenovali po njem. Slavnostno so jo odprli 28. septembra 1899, to

je pred 95 leti. Nekateri zajedljivi sodobniki so kočjo imenovali tudi »štala žalskih oslov«.

Idejo za postavitev kočje je dal **Fran Kocbek**, predsednik Savinjske podružnice SPD, nekdanji žalski učitelj. Že leta 1893 so namreč želeli na Mrzlici postaviti planinsko zavetišče, vendar so zares začeli leta 1896, že po Hausenbichlerjevi smrti. V gradbenem odboru za postavitev te kočje na Mrzlici so bili člani Savinjske podružnice SPD iz Žalca, med katerimi sta bila posebno delavna **Anton Petriček**, nadučitelj, in **Ivan Kač-Savinjski**. Pričeli so zbirati prostovoljne prispevke. Do otvoritve kočje so zbrali 308 goldinarjev, kar pa je bila le približno polovica vseh stroškov. Nabiralno akcijo so razširili tudi na Trbovlje in Hrastnik, kjer so nabrali 50 goldinarjev. V Žalcu so namensko za gradnjo te kočje izpeljali še tombolo. Skupno z izkupičkom tombole in prispevki zavednih Slovencev so zbrali 637 goldinarjev, kar pa je že zadoščalo za pokritje vseh stroškov. Vedeti moramo, da v tistih časih na Mrzlico ni bilo nadelanih poti, še manj pa ceste.

TURISTIKA ŠIRI NARODNO ZAVEST

Otvoritev nove kočje na Mrzlici je potekala tako slovesno, da kaj takega ni nihče pričakoval. Na tej veliki narodni in planinski manifestaciji se je zbralo 260 zavednih Slovencev in Slovenk. Med temi so bili nekateri vidnejši predstavniki takratnega slovenskega planinstva. Slavnost so začeli ob 11.30, ko je novo zgrajeno kočjo blagoslovil kaplan **g. Medvešček** iz Griž, hkrati

Hausenbichlerjeva koča in križ pred njo: 260 ljudi se je zbralo na otvoritvi leta 1899

pa je blagoslovil tudi nov križ ob koči. Razpelo na križu je izdelal celjski kipar **Ignacij Oblak**, daroval pa ga je Ivan Kač-Savinjski, sicer občinski tajnik. Sicer je na Mrzlici že prej stal križ, po ustnem izročilu že blizu 200 let prej.

Po blagoslovitvi je imel slavnostni govor g. Petriček, ki se je zahvalil tako graditeljem kakor tudi vsem darovalcem in navzočim za pomoč. Posebna zahvala je veljala g. I. Kaču. Fran Kocbek pa se je še posebej zahvalil g. Petričku in Kaču. Govoril je tudi I. Kač, ki je še posebej »nazdravil kmetiškiemu ljudstvu ter ga navduševal za narodno idejo«... Med govorniki sta bila še **univ. prof. Johannes Frischauf** iz Gradca in zastopnik Osrednjega odbora SPD **M. Verovšek**. Vsi so poudarjali, kako pomembna je slovenska turistika, kakor so v tistih časih večkrat imenovali tudi planinsko dejavnost, ki pospešuje pravo rodoljubje ter širi narodno zavest.

Na otvoritvi je nastopil tudi moški pevski zbor iz Žalca in Gotovelj pod vodstvom učitelja **Rajka Vrečarja**. Za uvod je zapel pesem Lepa naša domovina.

Ob tej priložnosti so novo zgrajeno kočo na Mrzlici poimenovali Hausenbichlerjeva koča na Mrzlici v spomin na velikega rodoljuba.

Koča je bila po zgraditvi odprta in namenjena vsem planincem. V začetku sta jo oskrbovala Anton Petriček in Ivan Kač, kasneje pa je ključ te koče imel **Viktor Piliš**, poverjenik SP SPD za Žalec. Koča ni bila redno oskrbovana.

Karel Režun iz Trbovelj se je pogosto spominjal, da ga je v letu, ko so odprli novo kočo na

Mrzlici, obiskal nadučitelj iz Žalca. Nagovoril ga je za sodelovanje pri otvoritvi koče na Mrzlici. Ta je poskrbel tudi za to, da je pri otvoritvi sodelovalo nekaj godbenikov trboveljske godbe, poskrbel pa je tudi za udeležbo takratnih ljubiteljev planinskega sveta iz Trbovelj, še prej pa za zbiranje sredstev.

PRENOS LASTNOSTVA NA TRBOVELJČANE

Koča je bila last Savinjske podružnice SPD, oskrboval pa jo je celjski odsek. Posebno prizadevna pri oskrbovanju koče in gospodarjenju z njo sta bila **dr. Milko Hrašovec** in **dr. Otokar Baš**. V letih po otvoritvi so inventar koče dopolnjevali z različnimi nabavami (peč, mize, stoli, pogradi za ležišča ipd).

Koča je bila zgrajena v lesu. Imela je le en prostor z zasilnimi ognjiščem ter pogradom, na katerem so lahko prenočevale štiri osebe, na podstrešju na senu pa je lahko za silo prenočevalo še nadaljnjih šest oseb. Pitne vode koča ni imela, zato jo je bilo treba prinašati od studenca nad posestnikom **Štorom** ob poti, ki vodi na Šmohor. Vodo je prinašal oskrbnik sam. V koči so občasno postregli z malinovcem in vinom. Ker koča ni bila stalno oskrbovana, so imeli ključke za obiskovalce na voljo v gostilni **Plavšak**, kasneje **Koren** in **Zupan** za trboveljsko farno cerkvijo. Ključ je bil na voljo tudi v gostilni **Šporin** pri Sv. Katarini nad Trbovljami. Kočo je v teh letih obiskalo letno od 150 do 200 planincev, v letu 1912, na primer, 216, leta 1914 pa 194, od tega 178 Slovencev in 16 nemško govorečih.

Dne 25. 11. 1928 je to kočo na Mrzlici prevzela Trboveljska podružnica SPD za letno najemni-

no 561 din. Pogodba je bila sprva podpisana s Savinjsko podružnico SPD v Celju za dobo od 1. 1. do 31. 12. 1929. Nato je bila podaljšana še za leto dni pod enakimi pogoji. Na občnem zboru Savinjske podružnice SPD v Celju leta 1930 pa so sklenili, da preide Hausenbichlerjeva kočna na Mrzlici s 1. januarjem 1931 v popolno last Trboveljske podružnice SPD, in sicer brez vsakih obveznosti. Koča tudi potem ni bila redno obiskana. Ko je prevzela lastništvo trboveljska podružnica SPD, so bili ključni te kočne hranjeni v gostilni in trgovini Šporin pri Sv. Katarini za območje Trbovelj, pri **Žaniju Drakslerju** za območje Hrastnik in pri **Pilihu** v Žalcu za območje Savinjske doline. Trboveljska podružnica SPD je v času sezone uvedla oskrbovanje ob sobotah popoldne in ob nedeljah, vendar le za čas od 1. maja do 30. oktobra. Prvi redni oskrbnik v tej koči je bil Žani Draksler iz Hrastnika, in sicer v času od 1. maja do konca poletja 1929. Naslednje leto Draksler ni mogel več oskrbovati te kočne, ker je med izletom na Triglav (šla sta skupaj z **Antejem Begom**, predsednikom Trboveljske podružnice SPD) pri Zelenem snegu oslepel. Zavaljo tega je oskrbniške posle leta 1930 prevzela žena takratnega tajnika **Avgusta Kostanjška**.

ODSLUŽEN PLANINSKI DOM

Ko so 28. 9. 1930 pričeli trboveljski planinci z deli za postavitev nove kočne oziroma planinskega doma na Mrzlici (ta je bila po dograditvi slavnostno odprta 20. 9. 1931), so oskrbovanje Hausenbichlerjeve kočne opustili, vendar je ta kočna služila za stanovanje delavcem in planincem v času gradnje novega planinskega doma. Po dograditvi novega doma je Hausenbichlerjeva kočna služila kot depandansa, deloma pa tudi kot skladišče.

Vsi planinski objekti na Mrzlici, to je častitljiva Hausenbichlerjeva kočna, planinski dom, kočna Društva prijateljev narode in lovska kočna na bližnjem Humiču, so pogoreli 6. 7. 1942. Požgali so jih partizani, da preprečijo zadrževanja nemških policijskih in vojaških moči na tem območju.

Po zadnji vojni Hausenbichlerjeve kočne PD Trbovlje ni obnovilo. V spomin na Janeza Hausenbichlerja je PD Trbovlje leta 1963 posebno gostinsko sobo v novo zgrajenem domu na Mrzlici imenovalo Hausenbichlerjeva soba. 18. septembra letos so ob dnevu zasavskih planincev obnovili spomin na to kočno.

PO VSEH PREPOVEDIH JE ZDAJ PREPOVEDANO ŠE GOBARITI

BREZ GOB V NAHRBTNIKU

IGOR MAHER

Po gorah naj ne bi kolesarili, ker uničujemo travno rušo, naj ne bi skakali s padalom, ker vznemirjamo divjad, naj ne bi plezali, ker plašimo ptice, naj se ne bi kopali v gorskih jezerih, da ne bi propadala, naj se ne bi sprehajali s psom, ker ogrožamo svizce, naj... Vsem tem in podobnim priporočilom se je pridružilo še eno: ne nabirajmo gob! Tako nam skoraj ne preostane drugega, kot da pridemo v gore le dihati, pa še to prav potihno.

Težko bi zanimal, da to ni kratenje svobode posameznika. Ampak na žalost je tako, da sta zaradi te naše svobode — ob vse večji množičnosti rekreacijskih dejavnosti v gorah — ogrožena svoboda in obstoj drugih prebivalcev gora, živali in rastlin. Če naš obisk gorá ne bi dosegal take množičnosti, vseh teh omejitev ne bi potrebovali. Tako pa marsikje že presegamo nosilno sposobnost občutljivega gorskega sveta, kar pomeni, da se zaradi vse številnejših negativnih vplivov ta svet ni več sposoben prilagajati in ravnotežje se začne rušiti. Najkasneje tedaj naj bi z zakonodajo posegli v dogajanje.

To se je zgodilo tudi v primeru gobarjenja. Gozdovi so bili pod vse hujšim pritiskom, saj gob niso nabirali le naši, temveč tudi mnogi tuji gobarji. Ta dejavnost je namreč v tujini že močno omejena, po drugi strani pa so gobe zelo cenjene. Tako na primer oregonske bele gomoljike dosežejo ceno do 1200 ameriških dolarjev za kilogram. Tudi mnoge druge vrste presegajo ceno sto dolarjev, predvsem v Evropi in na Japonskem.

Zaradi večje zavesti o pomenu gob je mnogo držav uvedlo omejitve in prepovedi. V Italiji je za nabiranje potrebno posebno dovoljenje. Na avstrijskem Koroškem lahko omejeno količino naberemo le julija in avgusta, preostanek leta je nabiranje prepovedano. Poleg tega lahko vsak lastnik uvede popolno prepoved. Tudi na Hrvaškem velja splošna prepoved nabiranja gob. Razumljivo je torej, da so bili naši gozdovi izpostavljeni silnemu pritisku tujih nabiralcev in prekupevalcev, saj ni bilo omejitev nabiranja.

Pomen gob je za nabiralce sicer velik, a zane-marljiv v primerjavi s pomenom za življenje gozda. Bolje bo, da namesto izraza gobe začnemo uporabljati izraz glive. Gobe so namreč le nadzemni, vidni del, večina se skriva pod